

Ключевые слова: *иноязычная коммуникативная компетентность, иностранный язык, будущий специалист, общество, общение, личность.*

KUCHERA A. M. Sociocultural factor in forming of foreign communicative competence of future specialist.

In the article the problem of foreign communicative competence of future specialist and role of соціокультурного factor is considered in her forming. Taking into account соціокультурну transformation the paradigm of education changes in society, new requirements are pulled out to the components of maintenance of studies of foreign language as systems of knowledge, abilities and skills which assist forming of linguistic personality, prepare to life in a мультикультурному informative environment. A problem of intercourse is the multilevel phenomenon, that is why attention is accented on his соціокультурних functions, his nature and place in the general system of activity of society and individual as a member of this society. On the basis of pedagogical, psycholinguistic and methodical literature the different going is analysed near determination of term “foreign communicative competence”, essence of the communicative going is considered near the studies of foreign languages.

Keywords: *foreign communicative competence, foreign language, future specialist, society, intercourse, personality.*

УДК 371.261:554

Лавриш Ю. Е.
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут”

**АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У статті розглядаються альтернативні методи оцінювання результатів навчальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови, а саме: автентичне оцінювання, оцінювальні рубрики та тести-есе; розкрито сутність нетрадиційних інструментів оцінювання; проаналізовано особливості застосування альтернативних методів оцінювання; наведено критерії альтернативних методик оцінювання; надано характеристику елементів та педагогічних умов для ефективного впровадження технік у педагогічну практику.

Ключові слова: *альтернативні методи оцінювання, тест-есе, оцінювальні рубрики, автентичне оцінювання, аналітичні рубрики, критерії оцінювання.*

Проблема оцінювання та визначення якості навчання, рівня володіння видами мовленнєвої діяльності, ступеня сформованості іншомовної комунікативної компетенції – одна з головних у методиці викладання іноземної мови. Останнім часом популярною стає ідея “альтернативного оцінювання” досягнень студентів. Викладачі використовують термін “альтернативне оцінювання” для характеристики альтернатив традиційному, стандартизованому, заснованому на нормах та критеріях

тестуванню або оцінюванню.

Контрольно-оцінювальна діяльність є структурним елементом системи професійної підготовки майбутніх фахівців. Аналіз зарубіжних наукових досліджень з теми альтернативного оцінювання показує, що формування висококваліфікованого фахівця відрізняється як засобом оцінювання так і методами, організацією та структурою.

Мета статті – провести дидактичний аналіз особливостей застосування нетрадиційних інструментів оцінювання навчальних результатів, а саме: оцінювальних рубрик, автентичного оцінювання, тесту-есе.

Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання наступних завдань: аналіз основних процедур та напрямів оцінювання навчальних досягнень; опис сутнісних характеристик нетрадиційних інструментів оцінювання; визначення педагогічних умов ефективного застосування альтернативних інструментів оцінювання.

Сьогодні існує певна суперечність між домінуючою роллю викладача з метою досягнення певного рівня знань за тестовими показниками та потребою у діалозі між викладачем та студентами, що може забезпечити інтерактивність процедури педагогічних вимірювань. Актуальність теми полягає в тому, що стандартна процедура оцінювання, як правило, тестування, не дозволяє об'єктивно оцінити результати навчальної діяльності студентів та обмежує розвиток найважливіших комунікативних навичок та компетенцій, які сьогодні є необхідними на більшості робочих місць й у повсякденному житті. Це відбувається через те, що стандартизовані тести не можуть оцінити вміння виконувати завдання в реальній життєвій ситуації, а орієнтовані на визначення рівня знань та розуміння інформації. За допомогою сучасних альтернативних методів оцінювання, викладачі мають можливість визначати рівень оволодіння інтелектуальними вміннями, навичками комунікації, вміннями визначати власні ціннісні орієнтири. Також за допомогою стандартного оцінювання неможливо виявити індивідуальні можливості студентів.

Науковці Тетяна Краснова, Михайло Гусаковський, Алла Барченко запропонували ідею "петлі якості", яка дозволяє через процес оцінювання реалізовувати особистісний розвиток студента. Основний зміст ідеї полягає у тому, що для забезпечення неперервності освіти необхідним є дотримання зв'язку між такими процесами навчальної діяльності: оцінювання – програма покращення – реалізація програми – оцінювання [1, с. 32].

Американські науковці Д. Дрейк, М. Левінські [4] зазначають, що важливими інструментами рішення подібних освітніх завдань є альтернативні та комбіновані методи контролю, під час яких виконання

завдань полягає не тільки у визначенні рівня оволодіння навчального матеріалу, але й у володінні навичками більш високого рівня: навички аргументування та спілкування. Комбіновані методи оцінювання забезпечують і об'єктивність оцінювання знань студентів, і їх мотивацію до навчання. Такий підхід до оцінювання дає можливість організувати та дисциплінувати студентів, формувати цілеспрямованість та навички самоконтролю, оцінювати кожен вид діяльності студентів. У сучасних умовах студенти мають обмежену автономію навчання, яка виражена у лімітованому виборі тестових завдань та неможливості компенсувати свої недоліки демонстрацією більш виграшних умінь. Необхідним є формування навчальної автономії з метою забезпечення повної реалізації студентами власного потенціалу. А це можливо за умов застосування методів альтернативного оцінювання.

Критеріями альтернативних методів оцінювання визначають: вміння виділяти головне, порівнювати та аналізувати інформацію, відокремлювати факти від суб'єктивного судження, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, знаходити рішення та передбачати їх наслідки, демонструвати логічно обґрунтовані судження [6].

З точки зору гуманістичної педагогіки, головними принципами альтернативного контролю оволодіння іноземною мовою є створення найбільш прийнятних умов для самореалізації особистості студента та формування адекватної самооцінки і позитивних перспектив у навчальному процесі. На думку дослідниці А. В. Матиєнко, в умовах такого контролю, моніторинг та оцінювання навчальної діяльності стають тими процесами, що можуть бути виконані студентами за підтримки викладача. Тобто, самі студенти беруть участь в управлінні якістю власного навчання та організації власної пізнавальної діяльності [3].

Викладач О. Пометун [5] пропонує наступні методи альтернативного оцінювання: експрес опитування, розширене опитування (повна відповідь з поясненням положень та наведенням аргументів), творче завдання, спостереження з використанням оцінювальних рубрик, самооцінка. Закордонні викладачі до цих методів додають автентичне оцінювання, портфель індивідуальних освітніх досягнень ("портфоліо"), застосування оцінювальних рубрик, написання есе, участь у тематичних дискусіях тощо.

Розглянемо деякі з цих методів детальніше. Автентичне оцінювання передбачає використання завдань в умовах, наближених до реальних. Цей тип оцінювання застосовується закордоном в практико- та особистісно-орієнтованих педагогічних технологіях. Автентичне оцінювання орієнтоване на практичні результати навчальної діяльності, на використання фахової лексики в умовно-комунікативному середовищі. Завдання для автентичного оцінювання розробляються на основі ситуацій максимально наближених до

реальних та залишають достатньо простору для розвитку вмінь студентів та інтересів, з метою визначення сильних сторін. Тобто, ми можемо стверджувати, що автентичне оцінювання має на меті допомогти студентам формувати навички аналізу власної діяльності. За таких умов студентам не потрібно заучувати інформацію напам'ять, виконувати тестові завдання, навпаки, головним є застосування аналітичних умінь, творчих здібностей та креативності, навичок усного та писемного мовлення, здібностей інтегрувати те, що вже вивчено, у комунікативну ситуацію. Навчальний процес є кінцевим результатом такого оцінювання. При застосуванні автентичного оцінювання викладач звертає увагу саме на показники індивідуального розвитку студента, а не порівнює його з досягненнями інших. Серед прийомів автентичного оцінювання при вивченні іноземних мов можемо запропонувати наступні, а саме: дослідницькі проекти за фахом іноземною мовою, презентація результатів наукової роботи, проведення тематичної дискусії, творчі роботи (написання есе), наукові статті, анотації, підготовка коментарів до них, монографії тощо.

Застосування оцінювальних рубрик (інструкції для оцінювання) є іншою формою альтернативного оцінювання. Оцінювальні рубрики – це орієнтири, що конкретизують, який вигляд повинен мати кожен рівень якості. Опис кожного рівня не є аналізом якості виконання завдання, а лише вказує критерії, які потрібно брати до уваги під час винесення загального судження щодо якості виконання завдання. За допомогою рубрик можливо оцінювати письмові роботи, роботу в групах, проекти, усні презентації, оскільки процес контролю відбувається максимально прозоро. Існують два види рубрик: холістичні та аналітичні. При аналітичному підході необхідна ідентифікація певних характеристик або видів діяльності, що оцінюються окремо. Холістичні рубрики не вимагають окремого оцінювання кожного критерію чи виду діяльності, тобто продукт мовлення оцінюється в цілому. Рубрики є зворотнім зв'язком для викладача, за допомогою яких ми можемо установлювати певні стандарти та висувати вимоги. За допомогою оцінювальних рубрик для самоконтролю студенти вчаться на помилках, розуміють, що є важливим при вивченні певної теми, визначають, що вони засвоїли добре та те, що не знають або не вміють робити.

При підготовці рубрик викладач має чітко визначити якості або критерії, які треба оцінити при певному виді мовленнєвої діяльності або виконанні завдання. Для складання рубрики необхідними є дескриптори, що складаються з двох частин: опис критерію та опис рівня його виконання. Далі зазначаються дескриптори найвищого та найнижчого рівня виконання роботи, за які студенти отримують відповідні бали. Опис кожного критерію визначає об'єктивну якість виконання роботи, а не особисте судження щодо цієї роботи. Наприклад, краще зазначити, що "висловлювання студентів не

мають граматичних помилок”, ніж “висловлювання студентів вірні”. В рубриках мають бути прописані всі критерії, за які студенти отримують бали.

Тест-есе, на відміну від стандартного тесту, вимагає від студентів побудови особистої відповіді та висловлювання її власними словами. Тест-есе містить небагато загальних запитань, що вимагають поширених відповідей. Більшість часу під час виконання такого типу тесту студенти витрачають на формування та обмірковування відповіді, ніж на відгадування відповіді. Цей тип оцінювання дає можливість проявити індивідуальність та свободу власних уподобань. На відміну від інших методів контролю та перевірки знань, метою тесту-есе є діагностика продуктивної, творчої складової пізнавальної діяльності учнів, яка передбачає аналіз інформації або її інтерпретації, побудову міркувань, порівняння фактів, підходів і альтернатив, формулювання висновків, особисту оцінку. Тест-есе унеможлиблює списування. Розподіл балів залежить від екзаменатора та контролюється ним, а не визначається самим тестом. Тест-есе можливо використовувати для оцінювання будь-яких досягнень студентів, оскільки спонукає до вивчення і розуміння принципів організації та інтеграції ідей, до застосування навичок критичного та креативного мислення.

Застосування тесту-есе під час занять іноземними мовами сприяє більш чіткому і граматично вірному формулюванню думок, допомагає логічно викладати думки, передбачає вільне володіння мовою термінів та понять. Аналізуючи зарубіжний та вітчизняний досвід застосування тесту-есе, було визначено чотири форми застосування цього методу:

- 1) тест-есе – самостійна творча робота за запропонованою учителем темою (виконується як домашня робота);
- 2) тест-есе – 30-хвилинна контрольна (чи самостійна) робота по вивченому навчальному матеріалі;
- 3) тест-есе – 10-хвилинне есе на закріплення матеріалу;
- 4) тест-есе – 5-хвилинне есе з метою підбиття підсумків уроку і фіксування сформованих на уроці думок та висновків на тему уроку [2].

Критеріями оцінювання тесту-есе є: наявність грамотної, розгорнутої відповіді на поставлене запитання; логіка побудови композиції есе; наведення аргументів, доцільних прикладів, цитат, вміння самостійно мислити, аналізувати інформацію, узагальнювати; чітко й яскраво висловлювати свою думку, своє ставлення до проблеми.

Як і будь-які інші завдання, альтернативні мають свої переваги й недоліки. Але наше дослідження дозволяє зазначити, що на сучасному етапі розвитку системи української освіти існує певна абсолютизація навчальної функції тестів, що призводить до їхнього “диктату” стосовно

змісту навчання, зменшує можливості об'єктивного оцінювання навчальних досягнень учнів. Ми пропонуємо освітянам апробувати нові підходи до оцінювання навчальних результатів. Спираючись на експериментальний досвід викладання, можна виокремити такі педагогічні умови ефективного використання нетрадиційних форм оцінювання в школі: регулярність застосування; різноманітність форм завдань; адекватне відображення в кількості й типах завдань цілей і змісту навчання; оптимальний рівень складності; об'єктивність здійснення та підбиття підсумків процедури оцінювання; забезпечення достатнього часу для виконання завдань більшістю учнів.

Важливе місце в подальших дослідженнях посідає: визначення методики підрахунків результатів оцінювання навчальних результатів, аналіз інших форм тестових завдань, обґрунтування педагогічних умов ефективного застосування сучасних інформаційних технологій у процесі оцінювання навчальних досягнень учнів.

Використана література:

1. *Гусаковський М. А.* Критерии оценки качества современного университетского образования [Электронный ресурс] / М. А. Гусаковський, А. В. Барченко, Т. И. Краснова : материалы Международной научно-практической конференции [“Управление качеством высшего образования в условиях перехода к двухступенчатой системе подготовки кадров”] (Минск, 6-7 июня 2007 г.). – Мн.: БГУ, 2007. – С. 30-35. – Режим доступа к ресурсу : <http://elib.bsu.by/handle/123456789/9153>
2. *Лисенко Б. В.* Нетрадиційні інструменти (есе порт фоліо тощо) оцінювання навчальних результатів: сутність, особливості застосування, переваги та недоліки [Електронний ресурс] / Б. В. Лисенко. – Київ, 2007. – Режим доступа до ресурсу : <http://ukrbukva.net/4613-Netradicijn-nstrumenti-ese-portfol-o-to sho-oc-nyuvannya-navchal-nih-rezul-tat-v.html>
3. *Матиенко А. В.* Альтернативный контроль в обучении иностранному языку как средство повышения качества языкового образования : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.02 “Терия и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)” / Анжелика Валерьевна Матиенко. – Иркутск, 2008. – 23 с.
4. Новое в оценке образовательных результатов: международный аспект / [А. Литтл, М. Э. Локхед, В. Чайнапа и др.] ; под ред. А. Литтл, Э. Вулф. – М. : Просвещение, 2007. – 367 с.
5. *Пометун О.* Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці / Олена Пометун // Доба : науково-методичний часопис з громадянської освіти. – 2002. – № 2. – С. 2-6.
6. *СклярOVA І.* Особливості застосування нетрадиційних інструментів оцінювання навчальних результатів / І. О. СклярOVA, Л. О. Лісіна : сб. науч. ст. I Междунар. образоват. форума (г. Запорожье, 5-7 мая 2010 г.). / под. науч. ред. проф. К. Л. Крутий. – Ч. 3 : Конференции “Образовательное пространство и индивидуальность: современная дидактика, задания диагностики, оценка качества образования”, “Личность и здоровьесберегающее пространство”. – Запорожье : ООО “ЛИПС” ЛТД, 2010. – С. 156-168.

Лавриш Ю. Э. Альтернативные методы оценивания результатов учебной деятельности во время обучения иностранным языкам.

В статье рассматриваются альтернативные методы оценивания результатов учебной деятельности во время обучения иностранным языкам, а именно: аутентичское оценивание, тесты-эссе, оценочные рубрики; раскрыта суть нетрадиционных инструментов оценивания; проанализировано особенности использования альтернативных методов оценивания; представлена характеристика элементов и педагогических условий для эффективного использования технологий в педагогический процесс.

Ключевые слова: альтернативные методы оценивания, аутентичское оценивание, тесты-эссе, оценочные рубрики, холистические рубрики, аналитические рубрики, критерии оценивания.

LAVRYSH Y. Alternative assessment methods for students' studying activity during learning foreign languages.

The article deals with the alternative assessment methods for students' studying activity during learning foreign languages: authentic assessment, rubrics, test-essay; the definition of methods is given; the main peculiarities of application are analyzed; elements and educational conditions for implementation of alternative assessment methods into teaching practice are presented. The criteria for alternative assessment are defined.

Keywords: alternative assessment methods, authentic assessment, rubrics, test-essay, holistic rubrics, analytical rubrics, assessment criteria.

УДК 371, 373.5, 378

Литвинова С. Г.
Інститут інформаційних технологій та засобів навчання
НАПН України

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРОЕКТУВАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті проаналізовано індивідуально-типологічні особливості учнів та вчителів загальноосвітніх навчальних закладів як суб'єктів проектування хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу. Здійснено класифікацію учнів за навчальним потенціалом (високим, достатнім, середнім, низьким навчальним потенціалом та вираженою позитивною поведінкою, низьким навчальним потенціалом та вираженою агресивною поведінкою), віковими особливостями, формами навчання, кількістю учнів, місцем навчання, часом навчання, дидактичною метою та тривалістю навчання. Як суб'єктів хмаро орієнтованого навчального середовища було здійснено класифікацію вчителів за установкою на використання таких нововведень як ХОНС (демонстративно негативний тип, приховано негативний, нейтральний, ситуативно позитивний, стабільно позитивний, інноваційно позитивний), за установкою на взаємодію (приховано негативна, нейтрально байдужий, функціонально професійний, активно позитивний), за педагогічними здібностями (дидактичними, перцептивними, організаторськими, авторитарними, комунікативними, педагогічної уяви) та визначено якості для ефективної педагогічної роботи.

Ключові слова: хмарні сервіси, хмаро орієнтоване, індивідуально-типологічні особливості, навчальне середовище, класифікація, проектування, ХОНС.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для потреб організації продуктивного навчання, спонукає педагогів до створення різноманітного електронного контенту, що зберігається на комп'ютерах школи і, тим самим, створюються проблеми у повсюдному доступі до нього.